

Hold av herptiler i Norge

Forslag til positivliste med kommentarer

Laget av Norsk Herpetologisk Forening (NHF) på forespørsel fra
Landbruksdepartementet, september 2001

Innhold

1. Innledning	2
2. Litt om hold av herptiler	2
▪ Terrariet	2
▪ Fôring	2
3. Kriterier for utvalg av arter	3
▪ Generelt	3
▪ Elleve viktige kriterier	4
4. Forslag til positivliste	4
▪ Rubrikkforklaringer	4
▪ Slanger	5
▪ Øgler	6
▪ Skilpadder	7
▪ Amfibier	7
5. Viktige arter som ikke er på positivlisten	8
6. Kommentar	9

1. Innledning

I Norge har reptiler og amfibier (herptiler) vært holdt og avlet som hobbydyr siden slutten av 1960-årene, om enn i et begrenset omfang.

Internasjonalt var '70 og '80-årene en viktig periode for oppbygging av kunnskap om hold og avl av disse dyregruppene i terrarium. Privat hold av herptiler som hobbydyr fikk en sterk oppblomstring i denne perioden, først og fremst i Europa og USA. "Bølgen" nådde også Norge, og førte til en sterk økning av dette dyreholdet opp gjennom '90-årene, på tross av at det her har vært forbudt å ha herptiler i fangenskap siden 1977.

De siste årene har det vært arbeidet med ulike muligheter for endring av Forskrift om hold av eksotiske dyr. I den forbindelse fikk Norsk Herpetologisk Forening (NHF) forespørsel fra Landbruksdepartementet om å lage et forslag til "positivliste" for hold av herptiler i Norge. Med andre ord en liste over de arter man kunne tenke seg tillatt holdt i Norge.

2. Litt om hold av herptiler

Selv om få i Norge har kjennskap til hvordan herptiler holdes i fangenskap, er det ikke vanskelig å holde de vanligste artene på en tilfredsstillende måte. Ofte kan flere arter innen samme gruppe holdes på samme måte, eventuelt med små variasjoner i for eksempel temperatur. Under beskriver vi kort hvordan et "standard" terrarium kan innredes, og hvordan man kan føre de fleste hobby-herptiler.

Terrariet

Terrariet konstrueres gjerne i glass, plast og/eller tremateriale. Det skal være perforeringer i sider/lokk som gir god ventilasjon. Trelevende arter trenger et høyt terrarium, mens bakkelevende arter trenger et terrarium med stort bunnareal.

Dagaktive øgler og skilpadder bør ha UV-lys enten i form av naturlig sollys eller spesielle lysrør som selges i dyrebutikker. Man bruker gjerne en varmemåte eller en varmematte til å varme opp terrariet. Varmekilden plasseres i den ene enden av terrariet slik at dyret selv kan regulere temperaturen ved å bevege seg mellom den varme og den kalde delen av terrariet. Semiakvatiske arter skal ha en stor vannskål eller en egen vanddel. Arter fra fuktige områder dusjes (med en blomstersprøyte) oftere og i større mengder enn arter fra tørrere områder. I bunnen av terrariet bruker man gjerne et materiale som er hygienisk og lett å skifte ut, for eksempel bark, spon, avisepapir eller akvariegrus. Terrariet skal inneholde gjemmesteder hvor dyret kan ligge skjult, samt innredes med for eksempel grener, røtter, steiner og ev. planter.

Fôring

Slanger føres med gnagere, i hovedsak mus og rotter. Disse kan kjøpes frosne i dyrebutikker. De tines og varmes litt opp før de brukes som føde. Insectivore øgler føres gjerne med kulturerte fôrinnsekter som sirisser og melormer. Disse kan kjøpes i dyrebutikk eller avles selv. På sommerstid kan man også fange inn fôrinnsekter. Herbivore arter som landskilpadder og en del øgler føres med frukt, grønnsaker og ville vekster som løvetann og kløver. En del arter kan med fordel få vitamin- og mineraltilskudd på maten, også dette fås i dyrebutikker.

3. Kriterier for utvalg av arter

Generelt

NHF har formulert en liste med 11 kriterier som vi mener bør ligge til grunn ved valg av arter til en positivliste. Landbruksdepartementet ønsket et forslag som inneholdt fem til ti arter fra hver gruppe (slanger, øgler, skilpadder og amfibier). Når det gjelder skilpadder og amfibier, begrenser antallet arter seg naturlig ut fra kriteriene vi har formulert. Antallet slanger og øgler som tilfredsstillere kriteriene, overstiger rammen som er satt.

Her har vi valgt de artene som er vanligst holdt, men samtidig forsøkt å få et utvalg som gir noe diversitet. Det er for eksempel flere gekko-arter som er vanligere enn dvergvaran eller perlefirfisle, men de sistnevnte er likevel valgt for at det ikke skal være bare gekkoer på listen.

Vi har funnet det hensiktsmessig å samle alle artene av Lampropeltis under en rubrikk da de er lette å identifisere til slekt, men finnes i et utall underarter og fargevarianter som kan være vanskelig å skille. Underartene kan holdes under identiske terrarieforhold. Det innebærer imidlertid at vi går ut over rammen på 10 arter på slangelisten.

Herptiler er generelt lite sosiale dyr som i naturen har begrenset kontakt med artsfrender som del av en naturlig atferd. I fangenskap kan noen arter gi en positiv respons på kontakt med mennesker, men da gjerne knyttet til føringssituasjoner eller søken etter varme. Mange herptiler vil oppleve håndtering som en stressituasjon i større eller mindre grad. Da nybegynnere ofte har et ønske om å kunne håndtere dyret, har vi valgt reptiler som stresses lite ved håndtering. Når det gjelder amfibier bør håndtering uansett reduseres til et minimum på grunn av deres ømfintlige hud.

Mens nybegynneren gjerne ønsker å håndtere dyret, legger ofte entusiastene vekt på andre ting, for eksempel utseende, at man kan bygge spesielle biotoper til dyrene osv. Det er derfor mange arter som er populære og utbredt blant "viderekommende" som ikke er med på positivlisten. Eksempler her er pilgiftfrosk og grønn trepyton.

NHF ser det som viktig at en art på positivlisten er egnet for omsetning i dyrebutikker, og håper at det vil være krav om at veiledning for stell og hold skal følge all omsetning av herptiler. Ved utforming av positivlistene tas det utgangspunkt i at alt salg skjer til personer over 16 år.

Vi vil også anbefale at importtillatelse kun gis for oppdrettsdyr.

Det ideelle hobbydyret oppfyller alle kriteriene vi har formulert. Det vil nødvendigvis være noen arter som ikke oppfyller alle "krav" 100 %, dette er kommentert ved den enkelte art på positivlisten. Historiske aspekter eller artens tradisjon som hobbydyr er også kommentert for noen arter.

Elleve viktige kriterier

1. Enkelt å tilfredsstille artens fysiske behov i terrarium (lys, temperatur, fuktighet med mer)
2. Enkelt å tilfredsstille artens ernæringsbehov
3. Lavt stressnivå
4. Lett å håndtere
5. Egnede størrelser
6. Arten er veletablert i fangenskap (oppdrettet i flere generasjoner i betydelig omfang)
7. Lite problemer med dyrevernmessig uheldig transport (eks. grønn iguan importeres fra Latin-Amerika)
8. Gode muligheter for identifikasjon
9. Vurdering av vernestatus (CITES/EU-liste, Bern konvensjonen)
10. Arten representerer ikke en fare for mennesker
11. Arten kan ikke etablere seg i Norsk natur (i hht. Viltloven)

4. Forslag til positivliste

Rubrikkforklaringer

Størrelse:

Normal maksimumsstørrelse

Levesett:

- a) dagaktiv
- b) nattaktiv
- c) trelevende
- d) bakkelevende
- e) semiakvatisk
- f) akvatisk

Føde:

- a) herbivor
- b) insectivor
- c) omnivor
- d) carnivor

Slanger

Norsk navn <i>latinsk navn</i>	Utbredelse	Str (cm)	Leve- sett	Føde	Kommentar
Kongeboa <i>Boa constrictor</i>	Mellom- og Sør-Amerika	200–300	b d	d	En av de tidligst etablerte terrariedyrene. En underart (<i>B. c. occidentalis</i>) er på CITES I listen. Den avles imidlertid i stort antall slik som de andre underartene.
Regnbueboa <i>Epicrates cenchria</i>	Sør-Amerika	200	b d	d	
Rosenboa <i>Lichanura travigata</i>	California, Arizona og nordvest i Mexico	80	b d	d	
Flekket pyton <i>Antaresia maculosa</i>	Østkysten av Australia	120	b d	d	
Kongepyton <i>Python regius</i>	Vest-Afrika	150	b d	d	Viltfangede dyr importeres fortsatt i stort antall til bl.a. USA. I Europa er det god tilgang på dyr oppdrettet i fangenskap.
Teppepyton <i>Morelia spilota</i>	Australia og New Guinea	160–240	b c d	d	Kanskje den pytonarten som oftest holdes som terrariedyr i Skandinavia. Finnes i en rekke underarter og fargevarianter. Svært god føringsrespons krever økt oppmerksomhet når man tar dyret ut av terrariet. Øvrig håndtering er normalt problemfri.
"Beauty snake" <i>Elaphe taeniura</i>	Sørøst-Asia	180	b c d	d	
Kongesnok/melkesnok <i>Lampropeltis sp.</i> (med unntak av <i>Lampropeltis triangulum triangulum</i>)	USA og Latin-Amerika sør til Ecuador	40–130	b d	d	Kongesnoker/melkesnoker er lette å identifisere til slekt. De finnes i et utall underarter og fargevarianter, delvis som følge av domestisering. (<i>L. triangulum triangulum</i> har en nordlig utbredelse som muliggjør overlevelse i norsk natur).
Kornsnok <i>Elaphe guttata</i>	Sørøstlige stater i USA	130	b d	d	Kanskje den mest utbredte slangeart i fangenskap. Avles i stort antall hvert år, også i Norge. Finnes i en rekke mønstre og fargevarianter.

Øgler

Norsk navn <i>latinsk navn</i>	Utbredelse	Str (cm)	Leve- sett	Føde	Kommentar
Leopardgekk <i>Eublepharis macularius</i>	Pakistan og India	24	b d	b	Kanskje den mest utbredte øgleart i fangenskap. Avles i stort antall hvert år, også i Norge. Finnes i en rekke mønstre og fargevarianter.
Stor daggekk <i>Phelsuma madagascariensis</i>	Madagaskar	26	a c	c	Den største og mest robuste av daggekkene. Den bør håndteres med forsiktighet pga. ømtålig skinn.
Tokaygekk <i>Gekko gecko</i>	Sørøst-Asia	25	b c	b d	Kraftig bitt ved håndtering. Robust art.
Tykkhalegekk <i>Hemitheconyx caudicinctus</i>	Vest-Afrika		b d	b	
Perlefirfisle <i>Lacerta lepida</i>	Spania, Portugal, Frankrike og Nordvest-Afrika	70	a d	c	Beskyttet av Bernkonvensjonen (med unntak av den Nordafrikanske <i>L. l. pater</i>), men oppdrettere i f.eks. Tyskland avler arten på lisens.
Smaragdfirfisle <i>Lacerta viridis</i>	Sentral- og Sør-Europa	40	a d	c	Beskyttet av Bernkonvensjonen, men oppdrettere i f.eks. Tyskland avler arten på lisens.
Skjeggagam <i>Pogona vitticeps</i>	Australia	50	a d	c	En robust art som på få år har blitt en av de mest populære og utbredte hobbyartene.
Blåtungeskink <i>Tiliqua scincoides</i>	Australia og New Guinea	45	a d	c	
Dvergvaran <i>Varanus acanthurus</i>	Australia	60	a d	b d	En velegnet og populær art som avles i stadig større antall.
Hjelmbaselisk <i>Baseliscus plumifrons</i>	Mellom- Amerika		a c	d	

Skilpadder

Norsk navn <i>latinsk navn</i>	Utbredelse	Str (cm)	Leve- sett	Føde	Kommentar
Gresk landskilpadde <i>Testudo hermanni</i>	Sør-Europa	17	a d	a	På grunn av utbredt hold i Norge har vi tatt med denne arten. Det er gitt mange dispensasjoner for hold. Arten er ikke helt enkel som hobbydyr, bl.a. fordi den har spesielle ernæringsbehov, behøver dvale med mer.
Maurisk landskilpadde <i>Testudo graeca</i>	Rundt Middelhavet	25	a d	a	Det som er nevnt om <i>T. hermanni</i> , gjelder også denne arten.
Rødfotet skogskilpadde <i>Geochelone carbonaria</i>	Fra Panama til Argentina	35	a d	a	En stor art, men likevel kanskje den landskilpadde-art som egner seg best for hold. Sammenlignet med de to foregående artene, er den enklere å tilfredsstille når det gjelder ernæring, temperatur, lys med mer.

Amfibier

Norsk navn <i>latinsk navn</i>	Utbredelse	Str (cm)	Leve- sett	Føde	Kommentar
Argentinsk hornfrosk <i>Ceratophrys ornata</i>	Argentina	12	b d	b d	Lite privatoppdrett. Arten oppdrettes primært kommersielt.
Cranwells hornfrosk <i>Ceratophrys cranwelli</i>	Argentina og Paraguay	12	b d	b d	Svært lik foregående art, og hybrider blir produsert. En albino variant er også vanlig.
Klofrosk <i>Xenopus laevis</i>	Øst- og Sør-Afrika	12	f	b d	
Orientalisk klokkefrosk <i>Bombina orientalis</i>	Asia	5	f	b	Skiller ut lokalirriterende stoffer.
Whites trefrosk <i>Litoria caerulea</i>	Australia og Indonesia	11	b c	b d	Lite privatoppdrett. Arten oppdrettes primært kommersielt.
Ildsalamander <i>Salamandra salamandra</i>	Eurasia	15	f	b	Beskyttet av Bernkonvensjonen, men oppdrettere i f.eks. Tyskland avler arten på lisens.
Rødbuket salamander <i>Cynops pyrrhogaster</i>	Japan	12	f	b d	
Axolotl <i>Ambystoma mexicanum</i>	Mexico	20	f	b d	"Gjelle-salamander"

5. Viktige arter som ikke er på positivlisten

Tigerpyton (*Python molurus bivittatus*)

Tigerpytonen avler lett, og hold i fangenskap er svært utbredt. Den oppnår imidlertid en voksenstørrelse på opptil 5 meter og krever dermed stor plass. Veksten er hurtig, og mange eksemplarer blir ofte et avhendingsproblem for eieren. Selv om arten er rolig og lett å håndtere, gjør størrelsen den til en potensielt farlig art.

Grønn trepyton (*Morelia viridis*)

Grønn trepyton er meget populær og utbredt blant entusiaster. Den blir imidlertid lett stresset ved håndtering, og krever høy luftfuktighet. Arten kan derfor ikke regnes som et begynnerdyr.

Grønn iguan (*Iguana iguana*)

Grønn iguan avles på farmer i El Salvador og Costa Rica og omsettes i stort antall som små unger. Arten er meget populær som hobbydyr, men problematisk av flere grunner. Iguanunger er ømtålige, og kan lide overlast i forbindelse med transporten fra Mellom-Amerika. Hold av arten kan også være problematisk da den oppnår en voksenstørrelse på 150 cm og enkelte individer, særlig hanner, kan være aggressive. Grønne iguaner er aktive og krever et stort terrarium som voksne. Stort plassbehov kombinert med eventuell uønsket adferd har gjort at voksne iguaner ofte ønskes omplassert. I tillegg er det ikke helt enkelt å tilgodese grønne iguaners ernæringsmessige behov. Deres krav til variert, næringsrik vegetabilsk kost er ikke lett å tilfredsstille om vinteren i Norge. Denne arten er likevel så tallrik i Norge at omfattende hold vil forekomme. Det må også nevnes at ved riktig hold vil grønne iguaner bli meget tamme, og at de uten tvil får et "forhold" til menneskene rundt seg. Vår konklusjon er at dette ikke er et nybegynnerdyr, men et egnet hobbydyr for den voksne, noe erfarne reptileier.

Vannagam (*Physignathus cocincinus*)

Vannagam ligner på grønn iguan, men er enklere å tilgodese i fangenskap. Den er mindre av størrelse og lettere å tilfredsstille ernæringsmessig (omnivor).

Fangenskapsoppdrett i Europa er foreløpig begrenset, men hvis dette endres vil dette bli en egnet art som bør stå på en eventuell positivliste.

Vannskilpadder

Flere nordamerikanske arter avles på kommersielle farmer, og ungene selges i stort antall i zoologiske forretninger. I Norge er vannskilpadder kanskje den herptilen som oftest holdes i fangenskap. Flere av artene har et nordlig utbredelsesområde som muliggjør overlevelse i norsk natur. Det er dessverre ikke uvanlig med feilernæring av vannskilpadder, og dette er den gruppen av reptiler som utgjør størst risiko for mennesker med hensyn på salmonellasmitte. Hold av vannskilpadder på en forsvarlig måte krever en over gjennomsnittlig innsats når det gjelder renhold og utstyr. Mange arter blir etter hvert ganske store og hold av voksne dyr krever et stort akvarium. Store eksemplarer blir ofte et avhendingsproblem for eieren. Noen velegnede tropiske arter avles i stadig større antall av entusiaster, men kan foreløpig ikke regnes som veletablerte i fangenskap.

Russisk steppeskilpadde (*Testudo horsfieldi*)

Det er gitt et stort antall dispensasjoner for hold av denne arten i Norge. På grunn av et beskjedent oppdrett i fangenskap anbefaler vi ikke denne arten. Mange av eksemplarene på markedet er villfangete dyr fra det tidligere Sovjetunionen.

Pilgiftfrosk

Pilgiftfrosker er meget utbredt og oppdrettes i stort antall av entusiaster. De er imidlertid ikke egnet for nybegynnere da de stiller spesielle ernærings- og miljøkrav.

6. Kommentar

NHF har i flere år arbeidet for endring av det norske regelverket omkring hold av herptiler. Vi ønsker derfor arbeidet med revidering av dagens forskrift hjertelig velkommen. Vi mener likevel at en positivliste ikke er den beste løsningen.

Et av problemene med en positivliste er at den vil være mangelfull. Det er alltid arter som ikke står på listen som i utgangspunktet er like egnet som hobbydyr som de som står der. Forskjellsbehandling uten saklig grunn er nettopp det vi vil bort fra. Folk flest har liten forståelse for et forbud som oppfattes som usaklig. Dermed vil et ulovlig dyrehold fortsette, med de problemer det fører med seg.

En viktig forutsetning for at en positivliste skal fungere, er at den ikke er statisk. Som tidligere nevnt finnes flere arter som i utgangspunktet er egnet, men som vi har valgt å ikke ta med fordi det ikke er så vanlig med oppdrett i Europa *ennå*. Slike ting endres stadig, og man bør kunne føye nye arter til listen når tiden er moden. Da kan heller ikke totalantallet dyr på listen være absolutt. Egnethet bør være viktigere enn at listen er "full".

Selv om NHF mener at en negativliste med farlige og vanskelige arter er bedre og riktigere enn en positivliste, innser vi at det finnes blant annet politiske grunner for at en positivliste blir løsningen på "herptilproblemet" i første omgang. Vi håper derfor at vi kan ha en åpen dialog fremover vedrørende utformingen av listen, og vi er gjerne behjelpelige med eventuelt fremtidig arbeid med forskrift og retningslinjer.